

POSTANOWIENIE

Dnia 16 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa G. S.A. w likwidacji z siedzibą w W. (Belgia)

przeciwko P. sp. z o.o. w likwidacji w W.

o stwierdzenie nieważności ewentualnie uchylenie uchwał wspólników,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 16 listopada 2016 r.,

zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Apelacyjnego

z dnia 24 czerwca 2016 r., sygn. akt VI ACa (...),

1. uchyla zaskarżony wyrok;

**2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie
w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo G. z siedzibą w W. (poprzednio B. S.A. spółka prawa belgijskiego z siedzibą w W.)

o stwierdzenie nieważności, ewentualnie o uchylenie uchwał nr 2 i 3 Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki P. sp. z o.o. w W.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w następującym stanie faktycznym.

W dniu 21 grudnia 2005 r. pomiędzy Rzymskokatolicką Parafią (...) w W. i B. S.A. w W. zostało zawarte porozumienie dotyczące utworzenia spółki i określające ramy wspólnej inwestycji w postaci budowy budynku biurowego przy zbiegu ul. N. i E. w W.. Parafia (...) miała wnieść do spółki nieruchomość, na której zamierzano zrealizować inwestycję, zaś spółka B. zobowiązała się wnieść wkład gotówkowy.

Spółka z o.o. P. w W. powstała w 2006 r. z kapitałem zakładowym o wartości 50 000 zł. Parafii (...) przysługiwało 230 udziałów o wartości 23 000 zł, zaś spółce B. 270 udziałów o wartości 27 000 zł. Według umowy spółki jej zarząd składał się z dwóch członków. Prawo powołania prezesa przysługiwało spółce B., natomiast Parafii (...) prawo powołania wiceprezesa. Do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane było współdziałanie obu członków zarządu lub jednego członka zarządu łącznie z prokurentem.

W dniu 30 marca 2009 r. członek zarządu wyznaczony przez Parafię (...) złożył rezygnację z pełnionej funkcji. W dniu 7 listopada 2011 r. spółka B. S.A. wniosła pozew do Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. o wydanie orzeczenia zastępującego oświadczenie woli Parafii (...) w przedmiocie głosowania za uchwałą o podwyższeniu kapitału zakładowego oraz objęcia udziałów w zamian za wniesienie aportu w postaci nieruchomości. Z kolei Parafia (...) wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie dla spółki P. kuratora. Postanowieniem z dnia 2 maja 2012 r. Sąd Rejonowy ustanowił na podstawie art. 42 k.c. dla pozwanej spółki kuratora w osobie adwokata J. Ł., zlecając mu doprowadzenie do powołania pełnego zarządu spółki, a w razie potrzeby jej likwidację.

Podjęte przez kuratora działania nie doprowadziły do skompletowania zarządu spółki. W związku z tym kurator wystąpił do sądu z wnioskiem o rozwiązanie spółki, ale wniosek ten został oddalony jako przedwczesny.

Pismem z dnia 10 grudnia 2012 r. kurator zwołał nadzwyczajne zgromadzenie wspólników spółki P. na dzień 3 stycznia 2013 r. W porządku obrad przewidziano podjęcie uchwały w sprawie rozwiązania spółki i otwarcia jej likwidacji

oraz podjęcie uchwały w sprawie powołania likwidatora lub likwidatorów. Wspólnicy zostali prawidłowo powiadomieni o miejscu i czasie zgromadzenia.

W dniu 3 stycznia 2013 r. odbyło się nadzwyczajne zgromadzenie wspólników pozwanej spółki, na którym zostały podjęte uchwały objęte wskazanym w powyższym zawiadomieniu porządkiem obrad, przy czym na zgromadzenie nie stawiał się umocowany przedstawiciel strony powodowej. Zatem strona powodowa jako wspólnik nie była obecna na zgromadzeniu.

Oddalając powództwo Sąd Okręgowy stwierdził, że strona powodowa nie ma legitymacji procesowej czynnej, a to z uwagi na brak przesłanek z art. 250 k.s.h., skoro zgromadzenie wspólników zostało prawidłowo zwołane i na zgromadzeniu tym podjęte zostały uchwały objęte porządkiem obrad. Strona powodowa nie wykazała, aby bezzasadnie nie została dopuszczona do udziału w zgromadzeniu poprzez swojego pełnomocnika, gdyż T. K., który stawiał się imieniem powodowej spółki nie okazał dokumentu pełnomocnictwa.

Ponadto Sąd pierwszej instancji uznał, iż nie zasługuje na uwzględnienie także powództwo o uchylenie uchwał na podstawie art. 249 k.s.h., bowiem zaskarżone uchwały nie są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego oraz dobrymi obyczajami, ani też z umową spółki, jak również nie godzą w jej interes.

W apelacji strona powodowa zaskarżyła powyższy wyrok w całości. Zarzuciła nieważność postępowania opartą na przepisie art. 379 pkt. 2 k.p.c., z uwagi na przeprowadzenie postępowania w sytuacji, gdy pełnomocnik strony pozwanej był nienależycie umocowany. We wnioskach apelacji domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku, zniesienia postępowania i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2015 r. Sąd Apelacyjny uchylił wyrok Sądu Okręgowego, zniósł postępowanie przed tym Sądem, poczynwszy od rozprawy z dnia 11 lutego 2014 r. i przekazał temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd drugiej instancji ustalił, że postanowieniem z dnia 6 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w W. w trybie zabezpieczenia wstrzymał wykonanie uchwały nr 3 nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników pozwanej spółki z dnia 3 stycznia 2013 r. o powołaniu A. N. i G. M. na likwidatorów tej spółki. Postanowienie to wprowadzie

zostało w trybie kontroli instancyjnej zmienione, a wniosek o udzielenie zabezpieczenia oddalony, ale wyłącznie z tej przyczyny, że również postanowieniem z dnia 15 lutego 2013 r. w innej sprawie z powództwa P. B. o stwierdzenie nieważności, ewentualnie uchylenie spornych uchwał, Sąd Okręgowy w W. udzielił zabezpieczenia poprzez wstrzymanie ich wykonania.

W dniu 12 lutego 2013 r. likwidatorzy udzielili pełnomocnictwa procesowego radcy prawnemu A. D. do reprezentowania spółki w tym procesie.

Postanowieniem z dnia 4 marca 2016 r. Sąd Apelacyjny na podstawie art. 253 § 2 k.s.h., ustanowił dla pozwanej spółki kuratora w osobie adwokata E. K. - celem reprezentowania spółki w niniejszym procesie.

Na rozprawie w dniu 24 czerwca 2016 r. kurator złożył oświadczenie o potwierdzeniu wszystkich czynności dokonanych przez pozwaną spółkę i jej pełnomocników.

W rozważaniach prawnych Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę, iż według ugruntowanego już orzecznictwa Sądu Najwyższego na nieważność postępowania może powoływać się także strona przeciwna w stosunku do strony, której uchybienie skutkujące nieważnością bezpośrednio dotyczy.

W ocenie Sądu drugiej instancji wyrok Sądu pierwszej instancji zapadł w warunkach nieważności postępowania ze względu na nienależyte umocowanie pełnomocnika strony pozwanej przez likwidatorów ustanowionych skarżoną uchwałą, której wykonanie zostało wstrzymane. Poza tym na skutek wstrzymania uchwały o powołaniu likwidatorów, strona pozwana nie miała organu powołanego do jej reprezentowania. Oświadczenie ustanowionego w postępowaniu apelacyjnym kuratora o potwierdzeniu wszystkich czynności dokonanych w tej sprawie przez pozwaną spółkę i jej pełnomocników nie mogło doprowadzić do konwalidacji nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym, bowiem wadliwość, która doprowadziła do zarzucanej nieważności polegała na braku organu reprezentującego pozwaną spółkę i została usunięta dopiero w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji, który nie może sanować postępowania przed Sądem pierwszej instancji obciążonego taką wadliwością.

W zażaleniu strona pozwana domaga się uchylenia wyroku Sądu drugiej instancji.

Zarzuciła naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 2 k.p.c. przez ich zastosowanie pomimo, że wskazane przez pozwaną uchybienie mogło być podniesione jedynie przez pozwaną spółkę, a ponadto ustanowiony kurator potwierdził wszystkie czynności dokonane w dotychczasowym postępowaniu sądowym; naruszenie art. 280 k.s.h., przez uznanie, że kurator jest organem spółki, a w konsekwencji przyjęcie braków w organach pozwanej; ewentualnie naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 2 k.p.c. oraz art. 731 k.p.c., art. 755 § 2¹ k.p.c., art. 283 k.s.h. i art. 282 k.s.h., w sytuacji, gdy nie doszło do braków w zakresie reprezentacji spółki, bowiem wstrzymanie wykonalności zaskarżonych uchwał nie ograniczyło umocowania likwidatorów do udzielenia pełnomocnictw procesowych, a jedynie wstrzymywało podejmowanie dalszych czynności likwidacyjnych; ewentualnie naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 2 k.p.c. przez ich zastosowanie, w sytuacji, gdy w rzeczywistości nie doszło do powstania sytuacji braku organu spółki, ponieważ w dniu udzielenia pełnomocnictwa przez likwidatorów wykonalność uchwały nr 3 z dnia 3 stycznia 2013 r. nie była jeszcze wstrzymana; ewentualnie naruszenie art. 253 § 2 k.s.h. przez jego zastosowanie i ustanowienie kuratora, gdy tymczasem powołany przepis dotyczy jedynie konfliktów w zarządzie uniemożliwiających jego działanie, zaś spod jego zakresu wyłączone zostały obiektywne stany niemożności działania zarządu (jego niepowołanie lub niepełne obsadzenie).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wbrew stanowisku skarżącej na uchybienie skutkujące nieważnością postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.) może powołać się nie tylko strona, której wadliwości procesowe bezpośrednio dotyczą, ale także jej przeciwnik procesowy. W tej materii stanowisko Sądu Najwyższego jest już ugruntowane (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2004 r., IV CK 269/02, nie publ, z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 115/05, BSN 2006, nr 6, str. 9, z dnia 16 lutego 2012 r., III CSK 195/11, OSNC - ZD 2013, nr C, poz. 49 oraz uzasadnienie uchwały składu

siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014, III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108).

Stosownie do art. 275 § 1 k.s.h. do spółki z o.o. w okresie likwidacji stosuje się przepisy dotyczące organów spółki, praw i obowiązków wspólników, jeżeli przepisy k.s.h. regulujące rozwiązanie i likwidację spółki nie stanowią inaczej lub z celu likwidacji nie wynika nic innego. Likwidatorami są członkowie zarządu, chyba, że umowa spółki lub uchwała wspólników stanowi inaczej (art. 276 § 1 k.s.h.).

W stanie faktycznym tej sprawy przed podjęciem uchwały o rozwiązaniu pozwanej spółki, z uwagi na braki w składzie zarządu, reprezentował ją kurator ustanowiony na podstawie art. 42 § 1 k.c. Po podjęciu zaskarżonej uchwały o rozwiązaniu spółki nastąpiło z mocy art. 274 § 1 k.s.h. otwarcie postępowania likwidacyjnego. Drugą skarżoną uchwałą powołano likwidatorów, co spowodowało utratę legitymacji kuratora do działania za spółkę, który zgodnie z postanowieniem Sąd Rejonowego miał doprowadzić do uzupełnienia składu zarządu, względnie do postawienia spółki w stan likwidacji (art. 42 § 2 k.c.). Po wytoczeniu przez powódkę powództwa o stwierdzenie nieważności tych uchwał, ewentualnie ich uchylenie, w ramach zabezpieczenia wstrzymano wykonanie obu tych uchwał.

W związku z tym, że do likwidatorów stosuje się przepisy dotyczące członków zarządu (art. 280 k.s.h.), ma do nich zastosowanie również art. 253 § 1 i 2 k.s.h. Zgodnie z tym przepisem w sporze dotyczącym uchylenia lub stwierdzenia nieważności uchwały wspólników pozwaną spółkę reprezentuje zarząd, jeżeli z mocy uchwały wspólników nie został ustanowiony w tym celu pełnomocnik. Jeżeli zarząd nie może działać za spółkę, a brak jest uchwały wspólników o ustanowieniu pełnomocnika, sąd właściwy do rozstrzygnięcia powództwa wyznacza kuratora spółki.

Wskutek wstrzymania zaskarżonych uchwał w toku procesu przed Sądem pierwszej instancji, ustanowieni likwidatorzy nie mogli dalej działać za pozwaną spółkę, tak samo jak umocowany przez nich pełnomocnik procesowy. Wbrew jednak stanowisku Sądu Apelacyjnego zaistniałą sytuację nie można kwalifikować jako brak organu powołanego do reprezentowania strony procesu w rozumieniu art. 379 pkt 2 k.p.c. Organem tym są w stanie faktycznym sprawy

nadal likwidatorzy, którzy nie mogą jednak działać za spółkę w sporze o stwierdzenie nieważności uchwał, albo ich uchylenie. Wstrzymanie wykonania uchwały o powołaniu likwidatorów w ramach udzielonego zabezpieczenia roszczenia ma z założenia tymczasowy charakter. Wobec tego nie niweczy skutków prawnych takiej uchwały, ani też nie eliminuje jej z obrotu prawnego. Zauważyć trzeba, że jak wynika z treści art. 253 § 1 i 2 k.s.h. w zw. z art. 280 k.s.h. w razie, gdy likwidatorzy nie mogą działać za spółkę z o.o. w likwidacji, nie są ustanawiani nowi likwidatorzy do reprezentowania spółki, lecz pełnomocnik powołany uchwałą wspólników, a w braku takiej uchwały kurator spółki wyznaczony przez sąd rozstrzygający powództwo o stwierdzenie nieważności lub uchylenie uchwały zgromadzenia wspólników. Zarówno pełnomocnik powołany mocą uchwały wspólników, jak i kurator są szczególnego rodzaju przedstawicielami pozwanej spółki w procesie o stwierdzenie nieważności, bądź uchylenie uchwał. W takim procesie przysługują im kompetencje zarządu albo likwidatorów.

Wstrzymanie skarżonej uchwały o wyznaczeniu likwidatorów spowodowało wadliwość w postaci nienależytej reprezentacji pozwanej spółki, ale nie w postaci braku organu. Sąd wyznaczający kuratora spółki zastępuje w tym wypadku uchwałą zgromadzenia wspólników o ustanowieniu pełnomocnika. Jeśli zatem kurator zostaje ustanowiony w takim procesie z powodu niemożności działania likwidatorów, to ma on uprawnienia przysługujące likwidatorom, którzy z mocy art. 280 k.s.h. są organem spółki w likwidacji powołanym do jej reprezentacji. Działając za stronę pozwaną jako jej organ (ściślej zastępując ten organ), kurator był uprawniony do potwierdzenia czynności procesowych dotychczas podjętych przez podmioty, które nie były umocowane do reprezentowania spółki w likwidacji.

Możliwość usunięcia w postępowaniu przed sądem drugiej instancji wadliwości w postaci braku należytej reprezentacji w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji powinna być rozpatrywana z uwzględnieniem regulacji prawnej zawartej w art. 401 pkt 2 k.p.c., który wyklucza wznowienie postępowania z uwagi na brak należytej reprezentacji strony, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku brak należytej reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 23 stycznia 2009 r., III CZP

118/08 (OSNC 2009 nr 6 poz. 76) w sytuacji, w której strona z takiej możliwości skorzystała i potwierdziła dokonane dotychczas czynności procesowe, to przyczyna nieważności, o jakiej mowa w art. 379 pkt. 2 k.p.c. zostaje usunięta ze skutkiem *ex tunc*, co powoduje brak podstaw do uchylenia wydanego w sprawie wyroku na podstawie art. 386 § 2 k.p.c.

Kurator jako organ uprawniony do reprezentacji pozwanej spółki złożył przed Sądem drugiej instancji stosowne oświadczenie o potwierdzeniu czynności procesowych pełnomocnika procesowego ustanowionego przez likwidatorów, co doprowadziło do zniweczenia skutku nieważności postępowania. Zatem Sąd Apelacyjny błędnie uznał, że powyższe oświadczenie kuratora było bezskuteczne, a w konsekwencji, że zaistniały podstawy do uchylenia wyroku Sądu Okręgowego, zniesienia postępowania i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., a o kosztach postępowania zażaleniowego w oparciu o przepisy art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.

jw

r.g.